

Wilhelm Keitel

Monografie
náčelníka Hitlerova
generálního štábu

 GRADA

editor
Walter Görnitz

Görlitz
Walter

Wilhelm Keitel

monografie
náčelníka Hitlerova
generálního štábu

Grada Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Wilhelm Keitel

Monografie náčelníka Hitlerova generálního štábu

Wilhelm Keitel, Walter Görlitz

Přeložil Petr Sumcov

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
jako svou 5711. publikaci

Odpovědná redaktorka Dani Vrbů
Sazba Tomáš Brejcha
Návrh a grafická podoba obálky Vojtěch Kočí
Jazykový korektura Dana Řezníčková

Počet stran 448
První vydání, Praha 2015

Original title: Generalfeldmarschall Wilhelm Keitel
herausgegeben von Walter Görlitz
© 1998 Verlag Siegfried Bublies, D-56290 Schnellbach
Erstveröffentlichung:
© 1961 Musterschmidt-Verlag, Göttingen – Berlin – Frankfurt

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

ISBN 978-80-247-4765-1 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-9587-4 (elektronická verze ve formátu PDF)
ISBN 978-80-247-9588-1 (elektronická verze ve formátu ePUB)

Obsah

Předmluva	7
<i>Část I Wilhelm Keitel</i>	9
Úvod vydavatele: Začátky	11
Dopisy z let 1914–1935. Rodinná korespondence	25
<i>Část II Před válkou</i>	53
Vzpomínky polního maršála 1933–1938	55
Dokumenty k vedení války a systému nejvyšších hodností Wehrmachtu	111
<i>Část III Válka</i>	163
Vzpomínky polního maršála 1938–1945	165
Dokumenty a dopisy 1939–1945	297
<i>Část IV Konec</i>	321
Vzpomínky polního maršála (1945)	355
Dokumenty a poslední dopisy	393

<i>Část V Keitel a Hitler</i>	409
Závěrečné slovo vydavatele: Voják ve Vůdcově státu	411

Předmluva

Dějiny nelze ovládnout, jak se dnes říká, nýbrž je zapotřebí je studovat a přijmout je za vlastní. Obzvlášť to platí pro dějiny Třetí říše, které podstatně změnily způsob existence německého národa. Z toho důvodu máme dnes povinnost pečlivě zkoumat také pozůstalosti osobností Třetí říše a jejich ozbrojených sil, a to nejvíce právě tam, kde taková osobnost působila na klíčových místech a získala si neobvykle vysokou popularitu – ať právem či neprávem. To posoudíme nejlépe, budeme-li se držet prastarého pravidla athénských soudů, které římský filozof Seneca zformuloval jako „Audiatur et altera pars“ – tedy „Budiž slyšena i druhá strana“.

Co se týká dějin německého pozemního vojska, jsme díky jeho tradicím bohatě zásobeni množstvím různých zveřejněných materiálů. Také námořní vojsko se přihlásilo o slovo. Chybí již jen dějiny německé Luftwaffe.

Co se týká dějin nejvyššího velení, informace o myšlenkách důstojníků, kteří se vyslovili pro zásadní reformu jeho organizace ve smyslu moderního, třídimenzionálního vedení, byly podnes vyloženě nedostatečné. V současnosti začal pod vedením göttingenského historika profesora Dr. Percyho vydávat originály válečných deníků nejvyššího štábu Ernst Schramm. Tím je pokryt důležitý úsek dějin nejvyššího štábu za období posledních let války 1944/45. Vydavatel Keitelovy pozůstalosti tak částečně dostal příležitost se s těmito částmi válečných deníků seznámit.

Následující, dodnes nevydané a neznámé vzpomínky, dopisy a poznámky někdejšího náčelníka nejvyššího velení Wehrmachtu se dotýkají také dalšího tématu, a sice všeobecné organizace ozbrojených sil a jejich velení, případně zastoupení, za dob Hitlera. Jejímu tvůrci, náčelníku generálního štábu Keitelovi, nebylo od dob Norimberku nikdy dopřáno dostatečné pozornosti – a přesto může vnést světlo do celé řady událostí novodobých dějin, počínaje zápasem o novou organizaci

velení za ministra války generála polního maršála von Blomberga a krizí okolo Blomberga a Fritsche v roce 1938, po poslední dny Třetí říše. Ano, byl přehlížen, to můžeme říci s jistotou, protože pro tradičně smýšlející generalitu představoval „černou ovci“ nebo dokonce „zrádce“. Jak živý je tento odpor proti němu, jsem zakusil sám na sobě, když jsem se v rámci psaní této knihy snažil získat informace jeho se týkající. Je vidět, že i v naší době, unavené dějinami, jsou dějiny stále ještě cítit.

Budeme-li ovšem dnes považovat za naši povinnost vnést světlo do našich často temných moderních dějin, budeme muset vzít v potaz právě ta svědectví, která hovoří o způsobu myšlení, činech, motivech a vnitřních zápasech mužů, kteří stáli v čele Německé říše nebo kteří měli jako svou služební povinnost těmto mužům dělat poradce a provádět jejich rozkazy. I když je pro historika těžké pochopit všechno, co se stalo, nemůžeme se na všechno, co se skrze nás a v nás odehrálo, jen tak zjednodušeně dívat s odporem.

Nemůžeme takovéto stanovisko zastávat už proto, že téma Keitel zahrnuje problémy organizace nejvyššího velení, které se dnes u nás řeší více než kdy dříve – ač se to zdá pro mnohé překvapivé – údajně v důsledku hrůzných představ vyvolaných Třetí říší a její organizací.

Z pohledu vydavatele patří proto obzvláštní dík majiteli Keitelovy pozůstalosti, panu podplukovníkovi ve výslužbě Karl-Heinzi Keitelovi v Hamburku, za to, že se rozhodl pozůstalost svého otce zpřístupnit veřejnosti, a to bez výhrad. Vydavatel se cítí upřímně povinován poděkovat rovněž celé řadě osobností, které mu poskytly rozhovor a informace. Platí to zejména o panu generálu jezdeckva ve výslužbě Sigfriedu Westphalovi a někdejšímu adjutantovi polního maršála Keitela, panu plukovníkovi ve výslužbě Wolfu Eberhardovi, panu podplukovníkovi ve výslužbě Ernstu John von Freyendovi, panu podplukovníkovi ve výslužbě Erichu von Amsbergovi a panu majorovi ve výslužbě Gerhardu von Szymonskému. Vydavatelovo poděkování patří také vdově generálplukovníka Jodla, paní Luise Jodlové, rozené Bendové, panu Dr. Hans-Adolfu Jacobsenovi a panu profesoru Dr. Karlu Nissenovi a panu Hannsi Möller-Wittenovi. Zcela zvláštní poděkování je na místě pro politický archiv ministerstva zahraničí v Bonnu, Historickému institutu v Mnichově a státnímu archivu svobodného města Brémy, které budto ochotně zprostředkovaly dobové materiály, nebo poskytly informace.

Walter Görlitz
Hamburk, březen 1961

Část I

Wilhelm Keitel

Úvod vydavatele: Začátky

Na počátku roku 1871, roku, kdy pod pruským vedením byla založena nová Německá říše, získal kdysi královský hannoverský rada Carl Wilhelm Ernst Keitel – do té doby nájemce panství Poppenburg u Burgstemmenu v kraji Alfeld – panství Helmscherode u Genterseimu, krajského města v západní části vévodství Braunschweig. Panu „velebnému radovi“, jak se mu v Helmscherode a Genterseimu brzy začalo říkat, bylo tehdy 61 let. Byl uznávanou osobností, řádným hospodářem, a v Poppenburgu, který si pronajímal již otec krále hannoverského, byl u něj často hostem Jiří V. Hannoverský, poslední nešťastný baron z Hannoveru, zapuzený Bismarckem, když zrovna prodléval na vedlejším Marienburgu. Rodina pocházela původně z Goslaru (předkové tam byli obchodníky a důlními techniky) a bylo v ní tradicí evangelicko-luteránské vyznání, láska k povolání a věrnost panovnickému rodu Welfů, se kterým byla spojena již po celé generace pachtovní smlouvou.

V rodině nebyla žádná vojenská tradice ani inklinace tímto směrem. Prusko pro starého Keitela neznamenal nic. Odmítl stát se „Prusem z donucení“, když byla královská říše roku 1866 anektována Pruskem, a i v pokročilém věku se vzdal příslušnosti k panství Poppenburg, které mu leželo na srdci, a nabídl se odejít pryč z pruského vlivu, do Braunschweigu. Tam se demonstrativně přihlásil o občanství pro sebe i celou rodinu. A když se jeho syn a dědic, Carl Wilhelm August Louis Keitel, narozený roku 1854, přihlásil jako dobrovolník do 13. husarského sboru v Kasselu v letech 1872–73, musel si, pokud se vrátil domů na dovolenou, vždy svléknout jeho otcem nenáviděnou pruskou uniformu. Na hospodářství mohl vstoupit pouze jako civil. Syn otcovu věrnost welfskému rodu sice ctil, později ji však viděl jako zkosnatělou a nemoderní. Sám se cítil být občanem Braunschweigu.

Obchodní jednání ohledně Helmscherode se odehrálo 18. prosince 1871. Majitelem byl do té doby továrník a majitel sklářských hutí Heinrich Friedrich Ludwig Stender z Lamspringe, který se kvůli starostem o všelijaké stavby na obtížně zvladatelném podniku málem přepracoval. Dvůr, sestávající z někdejšího statku Helmscherode a dvou statků v blízkém Gehrenrode, měl podle tehdejších listin „nikoli nebezpečnou velikost“ 920 jiter a 114 prutů. Podle inventáře do něj patřilo 14 koní, 52 kusů hovězího dobytka, 38 prasat a 401 skopců a ovcí. Kupní cena zněla na 124 000 spolkových tolarů, v přepočtu asi 432 000 marek. Podnik vyžadoval, kvůli vysokému zadlužení, velmi pečlivé a přísně úsporné hospodaření, na což bylo třeba přítomnosti jednak stárnoucího rady, jednak jeho syna, a ještě navíc dohledu jeho vnuka, generála polního maršála!

Statek Helmscherode vznikl po pustošení třicetileté války, kdy Jonas Burchtorf, klášterní úředník z Lamspringe, skoupil celou řadu opuštěných selských dvorů v Rodungsdorfu, staré obci, o níž jsou prokazatelné zmínky již z 11. století. V 19. století vlastnilo statek na chvíli také urozené panstvo z rodiny von Reiche, nicméně většina poměrně často se měnících majitelů byla ze stavu selského a okolní prostředí bylo formováno spíše velkostatkářským patriarchálním postojem nežli panstvím junkerů, jak by se mohlo zdát pod vlivem představ o východolabském rytířství. Takovým představám bychom se mohli mylně snadno oddat, zvlášť když uvážíme, že pozdější poslední slavný majitel Helmscherode byl označován za ideál pruského junkerství a pruského militarismu.¹

„Velebný rada“ zemřel v roce 1878. Měl konec, jaký by si přál každý statkář. Na cestě z Helmscherode do Gandersheimu jej ranila mrtvice a vůz s mrtvým pánem statku na sedadle přihřel zpět. V září 1881 se jeho syn a dědic, Carl Keitel, oženil se statkářskou dcerou z východního Fríska, Apollonií Visseringovou. Jeho tchán, obchodní rada Bodewin Vissering, poslanec říšského a pruského zemského sněmu za konzervativní stranu, majitel panství Lintel a pachtýř vévody z Münsteru na Wilhelminenhofu u Dornum, byl opět vysoce vážený a řádný statkář. Jeho žena Johanna, rozená Blonayová, pocházela z urozeného rodu z francouzského Švýcarska. Vojenská tradice byla cizí i rodině Visseringových. Stejně jako Keitelovi i oni byli především zemědělci.

¹ K dějinám rodiny Keitelových a panství Helmscherode viz knihu německých rodokmenů (Deutsches Geschlechterbuch – Niedersächsisches Geschlechterbuch Bd. 4) Görlitz 1938, obr. 102, s. 391 a násl. Wilhelm Gumbrecht: Beiträge zur Ortsgeschichte von Helmscherode (rukopis strojem 1935), Günther Meyer: Helmscherode, Geschichtliche Darstellung (rukopis strojem 1947) – (oba materiály v majetku rodiny Keitelových). Dále Keitelovy dokumenty 1871–1940 s doklady k panství a rodinné doklady a korespondence, citované jako akta „Keitel 1871–1940“, rovněž tak záznamy generála polního maršála Keitela, započaté v roce 1945, sahající až do prvních válečných let 1914 „Notizen für meine Lebensgeschichte“ (Věžnice Norimberk, 317 Folio strojopis), které měly být podkladem pro sepsání pozdějších pamětí.

22. září 1882 se páru narodil v Helmscherode první syn, Wilhelm Bodewin Johann Gustav Keitel, pozdější polní maršál. Matka zemřela brzy, ve věku 33 let na horečku omladnic, poté co porodila druhého syna, Bodewina, v první vánoční svátek roku 1888. Nad mládím Wilhelma Keitela se vznáší stín domova bez matky. Z otce se stal samotář s určitými podivínskými rysy, který se naprosto ponořil do péče o statek. Syn později obdivoval, jak se otec dokázal v krušných časech postarat o domácí hospodářství a statek dokonce zbavit dluhů. Ve svých „poznámkách“ vždy jeví hrdost na to, že byl synem takového „bojovníka“. Vyrůstal na statku spíše selském nežli panském. Otec mu později jednou řekl, když začal projevovat vášeň pro lov, že to vlastně příliš k sobě nejde: Dobrý statkář nemůže být lovcem. Otec sám se flinty nikdy ani nedotkl.

Prvního vyučování se mu dostávalo skrze domácí učitelky. Příliš to nefungovalo. Mladý Keitel raději běhal venku nebo ve stájích či u starého zahradníka, který jej tajně zasvětil do myslivectví. O Velikonocích 1892 byl tedy poslán do Göttingenu, na tamější královské reálné gymnázium. Znamenalo to život strážníka u více či méně příjemných hospodyní. Žákovské knížky, modré vázané sešitky ze sexty, se dochovaly. Je z nich vidět, že výsledky v dějepisu, zeměpisu a tělocviku byly dobré na rozdíl od cizích jazyků. Sám Keitel později ve svých poznámkách jasně napsal: „Ve škole se mi nelíbilo vůbec.“ A vypráví o tom, jak mu jednou profesor Timme, učitel katechismu, řekl, když ve třídě četli v řečtině druhou epištolu Římanům od apoštola Pavla, která Keitela evidentně vůbec nezaujala: „Keitele, vy byste zajisté apoštola Pavla stokrát lépe vezl koňským spřežením, než pochopil!“ Keitel k tomu dodává: „A měl úplnou pravdu.“

Teprve ve vyšších třídách začaly být studijní výsledky vyrovnanější, a Keitel o sobě hovořil jako o „dobrém třídním průměru“. Světlymi okamžiky let v Göttingenu byla sobotní odpoledne a následné neděle u strýce Clause Baringa, pachtýře klášterního panství Mariengut u Obernjesa, který se oženil s jednou z otcových sester a jehož syn Theodor společně s bratrancem Wilhelmem zahříval ve škole v Göttingenu stejnou lavici. Tady se mohl Keitel volně nadechnout, tady mohl se svým bratrancem chodit na lov.

Cílem života pro něj bylo stát se hospodářem na statku a jednoho dne obhospodařovat Helmscherode. Doba ale na oba chlapce naložila zcela jiné požadavky v pomalu rostoucí nové Německé říši. Růst armády a autorita, kterou nově nabyt stav důstojníka v záloze, daly podnět mnoha rodinám, kterým do té doby byla vojenská služba naprosto cizí, aby své syny svěřily armádě. Mladý Keitel s bratrancem Baringem a dvěma dalšími hochy z Göttingenu, z nichž jedním byl později slavný jezdec koňské drezury Felix Bürkner, jednou diskutovali o tom, co by bylo nejlepší dělat po případné úspěšné maturitě. Shodli se na tom, že smysl má pouze povolání důstojníka. A protože jít k jezdecku bylo pro ne zrovna zámožné

otce příliš drahé – důstojník jezdeckta si musel přivést vlastního koně a skrovná výplata mladého poručíka musela být doplňována příspěvkem od rodičů – bylo tedy třeba dát se k dělostřelectvu, „kde také byli koně“, jak Keitel zmiňuje.

Dodává hned: „Nedal jsem na sobě znát, že mám vlastně jiné představy. Mou nejhlubší touhou bylo stát se hospodářem na statku.“ Nakonec sám se sebou uzavřel jakýsi kompromis: Na vojnu musel tak jako tak. Že se stane důstojníkem v záloze, bylo v nových časech samozřejmostí a slušností – to byl velký obrat v myšlení, neboť královskému hannoverskému radovi, který musel sloužit v pruském regimentu, by takováto myšlenka přišla ještě naprosto cizí! – A tak se mohl v klidu stát důstojníkem. Jistě ještě zbyde dost času na převzetí otcovského statku. V těch dobách to byla naprosto přirozená životní dráha. Navíc měl oproti svým vrstevníkům výhodu, že jej otec naučil téměř všemu, co se v rodinném podniku dělalo.

O Velikonocích roku 1900 jej po přeložení do vyšší primy otec přihlásil – jak tenkrát bylo obvyklé – k nástupu do 46. pluku polního dělostřelectva ve Wolfenbüttelu. Tento pluk byl vhodný nejen proto, že v něm byl braunschweigský kontingent, ale také proto, že kasárny se nacházely nedaleko Helmscherode. Pro otce byla služba u jezdeckta příliš drahá. Aby mohl zbavit svůj podnik dluhů, musel neustále počítat každý feník.

Carl Keitel se v Helmscherode podruhé oženil, s Annou, rozenou Gregoireovou, která přišla do domu jako domácí učitelka jeho druhého syna Bodewina. Se svým nejstarším synem hovořil otevřeně: Že ví o jeho touze stát se hospodářem, ale statek je příliš malý na to, aby uživil dvě rodiny. Sám se navíc cítil příliš mladý na to, aby již za zhruba deset let patřil do starého železa. Synovi by pak zůstaly jen dlouhé roky ve službě zemědělského zaměstnance a to dobře věděl, že je práce namáhavá a nijak vážená. Wilhelm Keitel tedy před otcem rozvinul své již dříve popsané kompromisní řešení. Otcí se velmi ulevilo. V rodině se traduje, že toto (byť předběžné) zřeknutí se cíle být hospodářem šlo skrze slzy. Tak začala vojenská dráha, která jej nakonec dovedla až k nejvyššímu hodnostnímu postavení v armádě a která vyústila v tragický konec.

Mějme tyto skutečnosti na paměti. Jednoduché, obecné posouzení šéfa vrchního velení Wehrmachtu obvykle říká, že generál polní maršál byl jednoduše produktem kadetských sborů a pruské vojenské výchovy. Zejména američtí psychologové v něm vidí výsledek „pruského junkerství“ – byl přece vysoký, urostlý, se širokými rameny a nosil sklíčko na černém řemínku. Kromě toho „měl přece statek“.

Po maturitě v Göttingenu v březnu 1901 nastoupil 7. března 1901 k dolnosaskému 46. dělostřeleckému pluku polní artilerie, jenž se nacházel ve Wolfenbüttelu, společně se štábem a I. oddílem (a 2. baterií z Braunschweigu) a také v Celle, kde byl 11. oddíl. Tvrdou službu vedoucí k hodnosti poručíka (18. srpna 1902)

zvládl dobře. Byl silný, uměl zacházet s koňmi a v jednání s lidmi se ukázal jeho přirozený vůdčí talent zemědělského hospodáře. Ve veliteli 1. baterie kapitánu von Uthmannovi našel potřebného přísného učitele a vychovatele. Válečnou školu v Anklamě, kterou absolvoval před jmenováním poručíkem, zvládl lépe, než sám čekal. Sám často přiznává, že v tomto „neutěšeném hnízdě“ příliš mnoho nepracoval. Tento postoj je pro jeho pozdější období ale typický. Mohl dělat více a dokázat více, než si sám byl ochoten přiznat. Mluví o sobě ve smyslu, že nikdy nebyl „umělcem života“. Je to pravda. Nijak si situace neusnadňoval.

Jako poručík byl přeložen k baterii do Braunschweigu na pozici důstojníka rekrutů. U třetí baterie tehdy sloužil jako novopečený poručík a důstojník rekrutů také muž, s nímž později v životě často zkřížil cestu – poručík Günther Kluge – později generál a nakonec generál polní maršál. Kluge byl kadetem. Již tenkrát v něm Keitel viděl všechny možné nedostatky, které kadetská výchova s sebou přináší. Patřil k důstojníkům, které Keitel považoval za nepřiliš nadané, v podstatě za nuly. Z poznámek o době, kdy byl poručíkem, vyplývá i další. Poručík Keitel byl velmi dobrým vedoucím oddílu. Vůbec nepochybuje o tom, že není tím, co sám nazývá „tichou vodou“. Těšil se z dobrých koní – příběhy o nich, jejich koupích a prodejkách zabírají v jeho vzpomínkách mnoho místa. Také velmi rád chodil na lov a pozvánky z panství v okolí Wolfenbüttelu nabízely dostatek příležitostí. Žil zde jeho vzdálený příbuzný Fritz von Kaufmann, Löbbeckeovi z Hedwigsburgu a jeho přítel Wilhelm Wrede ze Steinlahu u Ringelsheimu. Rovněž rád tancoval a na dvorních plesích prince regenta z Braunschweigu či prince Albrechta z Pruska působil jako předvádějící tanečník. Byl ovšem nepřitelem pohodlných procházek a obával se dluhů. Když byli spolu se svým přítelem Felixem Bürknerem v srpnu 1906 převeleni do vojenského jezdeckého institutu, jehož studenti pro ně byli – mírně řečeno – lehkých mravů, dali si vzájemně slib: „žádné zábavy a žádné ženy“.

Se zděšením líčí osud jednoho svého kamaráda, husarského důstojníka, který se oženil s obchodnicí z Lindenu a kvůli dluhům uprchl do Ameriky. Během doby, kdy byl v Hannoveru, se provalil „skandál v jezdecké škole“, kdy téměř třetina jejích důstojníků musela být přeložena kvůli hraní zakázaného hazardu a dluhům. Zasáhl samotný císař. Pro něco takového Keitel neměl vůbec pochopení. Byl mužem šetrnosti. Vypráví se, že když byl v letech 1934–35 velitelem divize, pokud byl pozván na oficiální zábavy, jel na ně služebním vozem – a sám. Jeho manželka, pokud se chtěla zúčastnit také, musela přijet tramvají. Přišlo mu nemyslitelné, nekorektní, aby se vozila autem důstojníka.

Ještě jedna věc stojí v jeho „poznámkách“ za zmínku. Jsou plné vyprávění o kárných, cvičných střelbách, manévrech, jezdeckých soutěžích a lovech, ale jinak žádné jiné zájmy, s výjimkou ovšem statkaření. Není v nich nic o četbě jiné

literatury než vojenské, nic o soudobé politice, snad až na poslední rok před světovou válkou. A není to zřejmě pouze proto, že poznámky psal v roce 1945 v zajetí a chtěl jimi vytvořit určitý obrázek o sobě. Prostě to všechno pro něj nehrálo roli. Byl zcela ponořen ve službě, a jinak chodil ke koním, na lov nebo jel do Helmscherode či na statkářskou výstavu do Hannoveru. Spousta jeho kamarádů z jeho vrstvy se chovala obdobně.

Ve službě neúnavný a důkladný mladý důstojník se brzy stal středem zájmu nadřízených. Po ukončení prvního ročníku u střelecké školy polního dělostřelctva v Jüterbogu (1904/05) mu bylo díky výtečným výsledkům nabídnuto přestoupení k výukovému pluku. Vyprosil si ale, aby mohl zůstat ve Wolfenbüttelu, aby tak nepřišel o spojení s otcovským statkem.

V roce 1908 měl být přeložen po těžkém úrazu na koni v Hannoveru – pád při skoku na koni s dvojitou zlomeninou pánve, jelikož kůň padl na něj – jako inspekční důstojník na válečnou školu. Podmínkou bylo, že takovýto důstojník není ženat. Uvědomil tedy svého nadřízeného, plukovníka Stolzenburga, že se zamiloval a brzy se bude ženit. Plukovník Stolzenburg, vynikající důstojník, ale také obtížný a náročný nadřízený, si jej nato vybral jako svého vlastního adjutanta. A to i přesto, že poručík Keitel jednou při cvičných střelbách, když již nemohl déle vydržet nepřetržitě komandování velitele, ve vzteku mrskl svým sklíčkem pod jeho nohy a oznámil, že teď nic nevidí. Snad byl takovýto tón pro plukovníka lepší než jinak bezvýhradná poslušnost.

Každopádně to byl první z řady charakterově velice těžko snesitelných nadřízených, kteří do poručíkova života zasáhli. Jako adjutantovi mu nyní bylo svěřeno vojenské úředničení a písemnosti. Poručík, jinak zamilovaný do koní a lovu, nyní zpracovával osobní data, kontroloval kalendář povolávacích rozkazů a mnoho dalšího. Byla to důvěrná práce.

18. dubna 1909 se poručík Keitel oženil s Lisou Fontaineovou, dcerou statkáře Armanda Fontaineho z Wülfelu u Hannoveru. Tchán, majitel Wülfelu (který byl nyní pohlcen velkoměstem Hannover) a pivovaru, byl zámožnější než Keitelovi. Musel se přemáhat, aby svou dceru dal „pruskému“ důstojníkovi. Byl to ovšem milovník jízdy na koni, výborný střelec na lovech, skvělý řečník a velmi dobrý hospodář. Usmířilo jej tedy, když u nadcházejícího zetě objevil stejné sklony, v neposlední řadě také zálibu v dobrých doutnících a družnosti, při které se vyprázdnila sklenka dobrého vína.

Ve svých „poznámkách“ Keitel velmi barvitě popisuje, jak poprvé poznal svou nevěstu v domě svého stýce Visseringa, který žil v Hannoveru jako obchodní zástupce přes prodej dobytka, a jak ji zkoumal, zda by později byla spokojená se životem na venkově. Také zkoumal sám sebe, zda by stačil bohatým zálibám a uměleckým sklonům své budoucí ženy.

Lisa Keitelová byla urostlá, hezkého vzhledu, poněkud studeně působící. Ráda četla vážnou literaturu, milovala hudbu a zajímala se o umění všeho druhu. V jistém smyslu byla přemýšlivá a jistě méně sentimentální než její muž. Snad pro tuto rozdílnost povah se oba šťastně doplňovali, a tak spolu uzavřeli manželství, které přetrvalo všechny bouře té doby. V neštěstí zaujala tato žena hrdý postoj, který pro okolí mohl vypadat dokonce jako tvrdost.

Na postu adjutanta se u Keitela rozvinul smysl pro odpovědnost. V dopisech z první světové války se Keitel často odvolává na svůj zdravý selský rozum. Není to přehnané, ač se to tak může zdát. Během cvičné střelby v Altengrabow se na jaře 1910 setkal s tehdejším inspektorem polního dělostřelectva, generálem von Gallawitzem, mimořádně schopným důstojníkem, jemuž mnozí po první světové válce předpovídali politickou kariéru. Keitel byl hluboce zaujat. Gallawitz je jedním z mála vysokých důstojníků, o němž se před válkou zmiňuje. Zmiňuje se také, že již tenkrát navrhoval reformy (do té doby podceňované), které by do výzbroje armády přidaly více lehkého dělostřelectva, větší zásobu munice a pěchotou podporované dělostřelectvo. Všechno to byly věci, které se posléze za první světové války ukázaly jako nepostradatelné.

Při podzimních manévrech X. armádního sboru roku 1913 dal velitel generálního štábu, plukovník Gustav hrabě von Lambsdorff, kdysi vojenský zmocněnec německého císaře na carském dvoře, po závěrečných rozhovorech důstojníkům generálního štábu a vyšším adjutantům najevo, že se Trojspolek nachází ve vážné situaci, i když se ji Jeho Veličenstvo snaží utišit. Nadešel čas pro válku na Balkáně. Hrabě Lambsdorff doporučil přezkoušení mobilizačních příprav. To se týkalo také našeho – od roku 1910 – hlavního plukovního adjutanta 46. polního dělostřeleckého pluku ve Wolfenbüttelu. Jeho vážná, dolnosaská povaha nemohla takové věci brát na lehkou váhu. Spíše je viděl černě.

Hrabě Lambsdorff zatáhl nadporučíka Keitela do rozhovoru a položil mu několik otázek. Keitel z toho vyvodil, že jej možná čeká převelení na pozici brigádního adjutanta. Předpokládal také – zcela správně – že bude povolán k účasti na cestu generálního štábu armády na jaře příštího roku. Rozvinula se u něj vskutku včelí píle a začal se v zimě 1913/14 pečlivě teoreticky zabývat možnou prací pro generální štáb. Studoval mimo jiné „šedého osla“, jak ironicky nazývá příručku důstojníků generálního štábu.

Jak předpokládal, tak se také stalo. Zúčastnil se v březnu 1914 cvičné cesty armády pod velením plukovníka hraběte Lambsdorffa. Byli zde mnozí důstojníci z hlavního štábu v Berlíně, mezi nimi Joachim von Stülpnagel a baron von dem Bussche-Ippenburg. O druhém zmiňovaném Keitel píše, že jej v roce 1925 přivedl do vojenského úřadu (armádní organizace – oddíl T2). Bussche-Ippenburg, za Schleichera šéf armádního personálního útvaru, tedy musel důstojníka Keitela

také vnímat jako vhodného pro zpracovávání otázek organizace armády. A přesně toto bylo a zůstalo Keitelovým vyloženým nadáním.

Začátkem léta 1914 podnikl se svou manželkou dovolenkovou cestu do Švýcarska. Na cestě zpět jej v Konstanci zastihla zpráva, že následník trůnu habsburské monarchie, arcivévoda František Ferdinand, byl v bosenském Sarajevu zavražděn. Na mírové vyřešení této krize nevěřil jednak proto, že měl sklony vidět věci černě, ale hlavně proto, že měl na politiku dobrý náhled. Přerušil dovolenou a jel k pluku.

Ohledně 30. července 1914 poznamenal: přišel „pověstný telegram“, že k 1. srpnu je nařízena mobilizace a že válce již není možné zabránit.

Dne 8. srpna 1914 odešel wolfenbüttelský pluk polního dělostřelectva na frontu do Belgie a u Spa překročil belgické hranice...

—
Zde „poznámky“ končí uprostřed věty – snad proto, že jejich pisateli nyní zahrozila žaloba za válečné zločiny.

—
O dalších životních osudech v tomto období života svědčí dopisy a dále životní vzpomínky, které navazují rokem 1933 a končí porážkou u Stalingradu. Ještě pak zachycují poslední dny pod vedením Adolfa Hitlera od 20. dubna 1945.²

V zápisu pro svého obhájce, Dr. Otto Nelteho, z 10. října 1945³ vyzdvihuje polní maršál ve svém „životopisu“ zejména fakt, že vyrůstal a byl vychováván v evangelicko-luteránské víře. Vlastní rodinu popisuje jako „starou hannoverskou statkářskou rodinu“, jejíž předkové obdělávali po 100 let panství Poppenburg v hannoverském království. Kupodivu, snad proto, že jeho matka byla churavá a druhá dcera, Erika Keitelová, trpěla od 17. roku života cukrovkou a nakonec zemřela na tuberkulózu, snad proto velmi oceňuje, že jeho vlastní rodina byla v jádru zdravá. Udává, že v září 1914 byl poraněn střepinou granátu na pravém předloktí. Byla roztržena tepna a hrozilo vykrvácení, které bylo zastaveno zaškrcením. Kromě běžných dětských nemocí, říká, že vážně stonal pouze dvakrát: v roce 1907 následkem pádu z koně s dvojitou zlomeninou pánve, a potom v roce 1932 zánětem žil v pravém lýtku, který s sebou přinesl ještě následnou trombózu, plicní embolii a zápal plic. Kvůli této nemoci chybí v jeho korespondenci i v poznámkách údaje o jeho osudech za éry kancléřského úřadování generála von Schleichera.

² Srovnej se stranou 448 a násl., dále Keitelovy výslechy v Norimberku 10. 10. 1945, 1040–1305 Thomasem J. Doddem „Hitlers last days in Berlin“ v *Nazi Conspiracy and Aggression* (Washington 1948), Suppl. B, s. 1275 a násl.

³ Advokátní spisy Nelte (originály / osobní dopisy).

Rozhodujícím zážitkem pro něj jako pro vojáka, kterého vojenská dráha zatahla nyní do války, jejíž konec se zdál v nedohlednu, bylo převelení do generálního štábu. V říjnu 1914 byl povýšen na kapitána a dlouhý čas vedl baterii na západní frontě.

V dopisech z března 1915 o tomto zážitku hovoří a je z nich dobře cítit, jak svou novou úlohu bral velice vážně a jak hluboce si kladl otázku, zda je pro takovéto postavení dostatečný. Takovéto velení viděl jako vyznamenání. Moc dobře si byl vědom, že mu chybí vzdělání. Podle vyprávění jeho pobočnicka z dob, kdy byl polním maršálem, a z dob OKW prý často působil lépe, nežli sám sobě byl ochoten přiznat. V takových dobách se tento pečlivý muž neúnavnou pílí a samostudiem snažil dohonit, a často i dohnal, to, co mu zpočátku scházelo.

Nicméně – podle toho, co se v rodině ústně traduje a jak si manželka stěžovala – dokázal po celé měsíce a roky neznat nic jiného než práci, zejména v počátečních dobách na Říšském ministerstvu ozbrojených sil (vojenský úřad) po skončení 1. světové války a později znovu v dobách OKW (vrchní velení Wehrmachtu). V kanceláři byl doma. Působil nervózně, hlavně v dobách působení na ministerstvu, i když nikoho o tomto mohutném muži vlastně nenapadlo, že by vůbec nervy měl. I coby generál, polní maršál a šéf vrchního velitelství byl neustále mužem, který měl mnoho práce a stále spěchal, i přesto, že již dávno byl ve vojenské správě virtuosem, který mistrovsky zvládal hory spisů. Vtipné prohlášení jeho adjutanta (kterému se sám často srdečně zasmál) bylo trefné: „Německý polní maršál kvapí ve spěchu vpřed a za ním v poklidu kráčí jeho pobočník.“

Pro důstojníka generálního štábu Keitela mělo velký význam, že nyní procházel válečnou školou v praxi a že zažil slavný „veliký generální štáb“ během rychle uplynulých měsíců roku 1915 v Haliči a Srbsku ve funkci, ve které byl nepřekonatelným mistrem: velkém operativním velení. Kapitán Keitel, člen generálního štábu, zůstal poté po zbytek války na západní frontě u 19. rezervní dělostřelecké divize a potom od prosince 1917 jako 1. důstojník generálního štábu („Ia“) ve Flandrech u námořních sborů.

Zde se nevelelo ve starém smyslu slova, zde platila taktika, přesněji řečeno organizace, administrace války. A syn majitele statku a vnuk královského hannoverského pachtýře a rady měl organizátorství v krvi. Po dědečkovi zdědil také další rys, který lze v dolním Sasku nalézt jen velice zřídka, u šlechty i u sedláků: důslednou věrnost zemskému pánovi, byť by i vykazoval jisté slabiny, jak tomu zajisté u krále hannoverského bývalo. Tato věrnost byla pevná. Nepramenila z vědomí povinnosti, nýbrž sama ze sebe, ze smyslu pro tradici. Pán byl nedotknutelný.

Jako „Ia“ 19. rezervní dělostřelecké divize se za války seznámil s mužem, který do jeho osudu hluboce zasáhl: 1. důstojníkem generálního štábu představeným 7. armády, majorem Wernerem von Blombergem. Blomberg patřil k typům

s všestrannými zájmy. Byl velmi vzdělaný a literárně znalý, s filozofickými zájmy. Později mu byly přisuzovány sklony k antroposofii Rudolfa Steinera. Na Keitela velmi zapůsobil, i když Keitel připouští, že lidsky se s ním nikdy příliš nesblížil. Vezmeme-li v úvahu Keitelovy i Blombergovy názory na reorganizaci vysokého velitelství, pak zde jistě hrála roli skutečnost, že Keitel byl jedním z mála důstojníků generálního štábu, kteří se za války služebně setkali také s druhou tehdy existující částí vojska: námořnictvem, ač pouze s jeho na zemi nasazenými sbory.

Brzy tedy byla pospojována mnohá vlákna, více než by se později hodilo v dobách neštěstí a zatracení.

Dalším zážitkem důstojníka generálního štábu – tentokrát temným – byla revoluce v roce 1918. Není jasné, co si o svržení císaře myslel. O Vilémovi II. od něho nemáme žádné vyjádření, jenom odmítavý postoj jeho manželky. Na jeho psacím stole stál dlouho obrázek korunního prince s vlastnoručním věnováním, a to ještě v dobách na říšském ministerstvu. Nicméně pro něj, stejně jako pro desetitisíce důstojníků a miliony frontových vojáků se obrázek „císaře“ již dávno stal spíše ostudou, poté co se Jeho Veličenstvo před několika lety samo zbavilo úřadu. Co Keitela drtivě zasáhlo, byl rozpad veškerého pořádku a porážka. Stejně jako statisíce vojáků všech hodností musel události vnímat jako jistý druh zemětřesení nepochopitelného a tajemného původu a nebylo daleko k domněnkám, že v německé vlasti byl položen základ k „rudé“ revoluci. Osobně byl mimořádně odvážným mužem, ale měl rovněž sklony na všem vidět ty nejtemnější stránky, obzvláště když se na obzoru ukázal temný mrak. A tak v letech 1918–1919 chce i věřit, že se musí podařit vybudovat zcela nové Německo, a zároveň má pochybnosti, zda nebude třeba, alespoň na nějaký čas, projít očištným ohněm bolševismu.

A zůstal důstojníkem. Považoval nyní za svou povinnost neselhat při znovuvýstavbě. V Norimberku vypověděl, že svou povinnost vojáka plnil za císaře, za Eberta, za Hindenburga a stejně tak za Hitlera. Podobně smýšlelo mnoho dalších, kteří to měli snazší, protože s vůdcem nebyli v tak těsném kontaktu a nemuseli se před mezinárodním vojenským tribunálem zodpovídat poté, co se Vůdce své pozemské zodpovědnosti zbavil.

Keitel od roku 1925 až do roku 1933 pracoval na Říšském ministerstvu obrany, pouze s krátkou přestávkou, kdy byl ve službě jako velitel oddílu u dělostřelctva – pluku 6 v Mindenu. To je známkou, že jeho nadání byla správně odhadnuta – nejprve v organizačním oddělení armád (T2) jako vedoucí skupiny, později od roku 1930 jako šéf oddělení. Do tohoto období také spadají první úvahy o budoucí moderní organizaci vysokého velení, které sdílel s plukovníkem Geyerem. Generálporučík Wetzell jej přizval, když byl šéfem armádního úřadu – neoficiálního generálního štábu – do bezprostřední blízkosti jako pracovníka pro otázky

spojené s polní použitelností malé říšské armády a vybudováním rezerv. Později oddělení T2 připadla také úloha navýšení armády. Dokonce i Keitelovi nepřátelé, které si jako šéf vrchního velení Wehrmachtu za Hitlera udělal, protože od něj čekali více či něco jiného, mu neupírali jeho organizátorské schopnosti. Na druhou stranu se Keitel ve svých vzpomínkách nijak netají tím, že se pro místo náčelníka generálního štábu Wehrmachtu nehodil, neboť mu chybělo vzdělání i schopnosti. Jedno bylo ale jisté: Vzhledem k existenci tří složek armády, pozemního vojska, námořnictva a letectva (Luftwaffe), bylo nezbytné vytvoření zastřešujícího velení. A generální štáb armády byl příliš zatuhlý v tradičním přemýšlení na to, aby mohl takovému úkolu dostát sám. V této otázce měli Blomberg, Keitel a Jodl modernější názory než Beck.

Z korespondence je jasně vidět, že šéf oddělení na ministerstvu přemýšlel „ředitelsky“. Také je ale vidět, že velmi trpěl neustálým propadem Německa. Sázel na říšského ministra Brüninga a později na Papena. Národní socialisté v něm nevbuzovali důvěru. Dopisy jeho ženy dobře jeho postoj prozrazují. Těžká krize německého zemědělství, která přišla roku 1927, hospodářství hluboce zasáhla. Jeho otec pomýšlel na prodej Helmscherode, když krize vrcholila. Keitel jej od toho velice zrazoval a byl okamžitě připraven přijít mu na pomoc s použitím majetku své manželky.

Za zmínku také stojí, že jej jakožto plukovníka, který v roce 1931 díky vztahům mezi říšskou armádou a Rudou armádou poznal Rusko a sovětský stát, nezaujal komunistický systém, nýbrž obraz „silného státu“, ve kterém hraje – jak se domníval – hlavní roli armáda.

Keitelovým bystrým protivníkem v psaní memorand ohledně budoucího uspořádání vedení Wehrmachtu na počátku hitlerovské éry byl generál Beck, náčelník generálního štábu pozemního vojska. Ten nabyl v roce 1933 dojmu, že revoluční změny v Německu by mohly vlasti prospět. Podobně to cítil i Keitel, ačkoli velmi dobře věděl, že jeho otec v Helmscherode nový stav prudce odmítá.

Problém spolupráce s Hitlerem, problém osudu a viny, musí být svěřen až závěru. Dokud nenecháme promluvit dokumenty, bude ovšem užitečné ocitovat ještě několik obvyklých soudů na Keitelovu adresu. Anglický vojenský historik John W. Wheeler-Bennett shrnuje ve svém slavném díle „Nemesis of power“ (Londýn 1953)⁴ všechna obvinění z doby soudního procesu. Podle této knihy byl Keitel „potenciálním nacistou“ již dlouho před převzetím moci, jako „obskurní a nepříliš nadějný württenberský důstojník“. Na straně 429 jej Wheeler-Bennett popisuje jako „Württenberčana s evidentně podřadnými schopnostmi“ a pokračuje:

⁴ V Německu vyšlo jako *Die Nemesis der Macht* (Düsseldorf 1954).